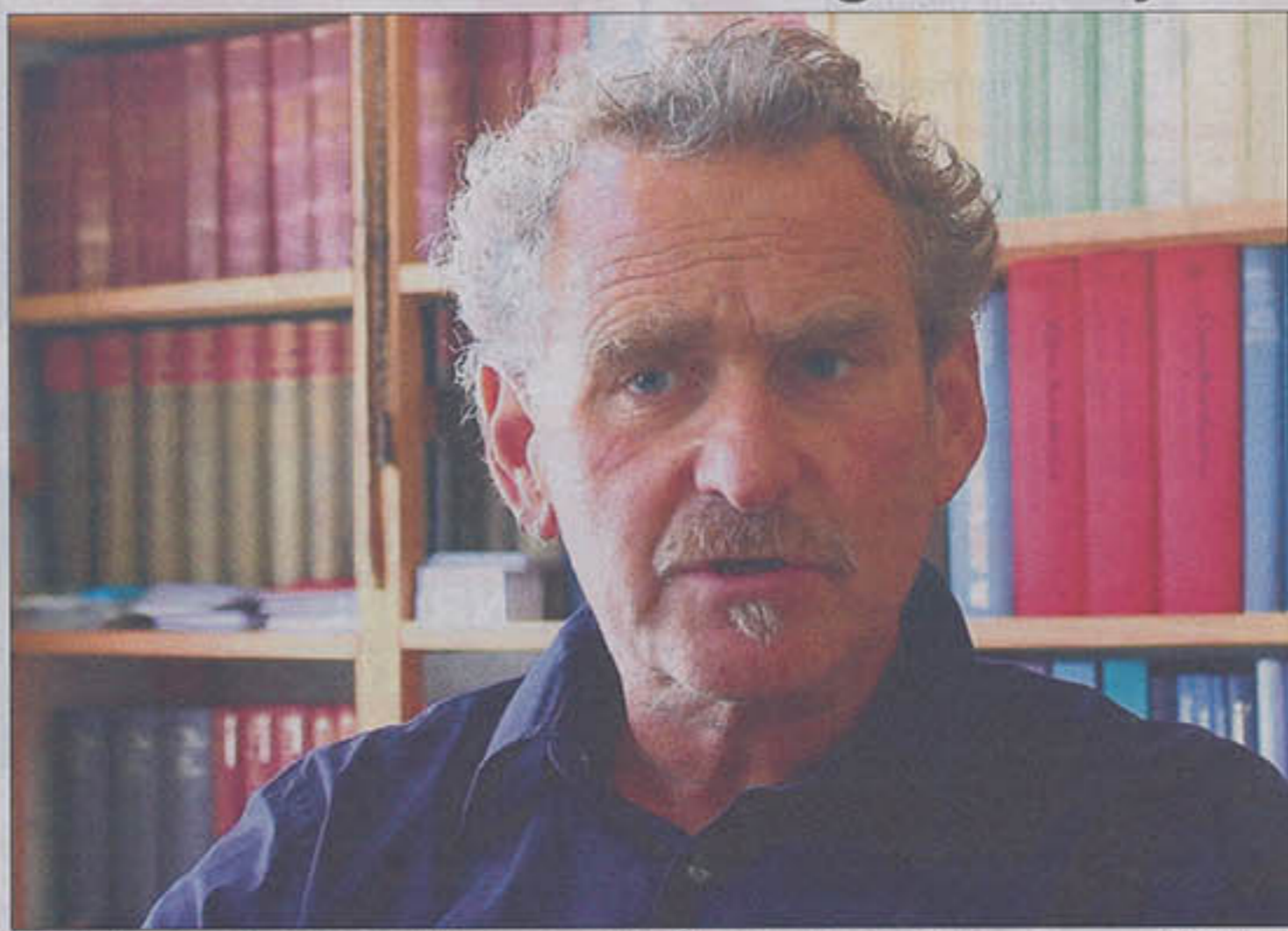

Middelburgse historicus wil in nieuwe rubriek leven van alledag in 1816 schetsen **Ruud Paesie stapt elke maand twee eeuwen terug in de tijd**

MIDDELBURG - Je kunt 1816 op zijn minst een woelig jaar noemen in de Nederlandse geschiedenis. Napoleon was in juni 1815 verslagen en er moest van alles gebeuren in het jonge Verenigd Koninkrijk der Nederlanden. "Het land moest opnieuw worden opgebouwd", zegt Ruud Paesie. De Middelburgse historicus stapt dit jaar voor Weekblad de Bode elke maand twee eeuwen terug in de tijd om het leven op Walcheren van 1816 te beschrijven.
DOOR EUGÈNE DE KOK

Ruud Paesie maakt voor Weekblad de Bode elke maand een artikel over het alledaagse leven in 1816. ARCHIEFFOTO

Koning Willem I was in 1816 een paar maanden aan de macht. Hij kreeg een land dat nog aan het bekomen was van de Franse overheersing, de economie bijna volledig tot stilstand had zien komen en door het Congres van Wenen opeens één land vormde samen met het huidige België. Er was kortgezegd enorm veel werk aan de winkel. "Het is de scheidslijn van de vroegmoderne en moderne tijd", zegt historicus Ruud Paesie. "Een ontzettend interessante tijd."

Bronnenmateriaal
Er is bovendien redelijk veel over bekend. "Het bronnenmateriaal is redelijk groot. Dat maakt het voor een onderzoeker een stuk makkelijker." Paesie gaat in zijn maandelijkse rubriek '1816 Vereeuwigd' in Weekblad de Bode niet alleen in op de grote gebeurtenissen, maar laat juist ook kleine, alledaagse zaken op Walcheren, toen nog een eiland, de revue passeren. "Ik wil laten zien hoe de mensen in die tijd moesten leven, zowel in Middelburg als Veere als Vlissingen. Zo moet er een mooi beeld ontstaan van deze bewogen periode."

Explosie
Paesie werkt in deeltijd in de crisisopvang van Ithaka van Emergis, maar is bovenal historicus. Hij promoveerde aan de universiteit van Leiden op een onderzoek naar de smokkelhandel. Hij heeft in het verleden al meerdere boeken gepubliceerd, vooral over de maritieme geschiedenis.

'Verhalen intrigeren mij'

Zijn laatste werk, 'Geschiedenis van de MCC. Opkomst, bloei en ondergang', verscheen in 2014 bij Walburg Pers. Hij is inmiddels weer met een nieuw verhaal bezig, over het slavenchip Neptunus. Onder leiding van de Goese kapitein Cornelis Vervenne voer dat in 1785 richting Afrika. Voor de kust van West-Afrika brak er een slavenopstand uit waarna het explodeerde. Honderden doden waren het gevolg. Ondanks die opmerkelijke, tragische gebeurtenis is er heel weinig bekend over het schip, de opstand en toedracht van de ontplofing. Paesie heeft onder meer onder-

zoek gedaan in archieven in Amsterdam, Eindhoven, Brugge, Den Haag, Goes, Middelburg en Vlissingen en belooft helderheid te verschaffen over de Neptunus. Ook komt hij met volgens hem opzienbarende, nieuwe feiten. "Het zijn verhalen die mij

enorm intrigeren. Ik vind het erg leuk om naar dit soort gebeurtenissen onderzoek te doen. Ik wil een complete reconstructie maken van deze dramatische tocht." Het boek verschijnt in het najaar, opnieuw bij Walburg Pers.

Meer informatie over de Middelburgse historicus is te vinden op de website www.paesie.nl. De eerste aflevering van '1816 Vereeuwigd' staat volgende week in de Middelburgse en Veerse Bode en de Vlissingse Bode.

27 JANUARI 2016 WEEK 4

MIDDELBURGSE & VEERSE

BODE

OPLAGE MIDDELBURG & VEERE 32.300 TOTALE OPLAGE: 480.000

'Vereeuwigd'

MIDDELBURG - 1816 is een woelig jaar in de geschiedenis van Nederland. Napoleon was net verslagen en onder leiding van Willem I moest het land opnieuw worden opgebouwd. Dat had zijn weerslag op het leven van de inwoners. Historicus Ruud Paesie stapt dit jaar elke maand twee eeuwen terug in de tijd om het leven op Walcheren in 1816 te beschrijven. Deze maand laat hij zijn licht schijnen op de loting voor de Nationale Militie.

Voor de inwoners van Middelburg komt de bekendmaking van de loting voor de Nationale Militie in januari 1816 niet als een verrassing. ARCHIEFFOTO

DOOR RUUD PAESIE
Begin januari 1816 maakt burgemeester David Isaäk Schorer in Middelburg bekend dat alle jonge mannen, tussen 18 en 22 jaar zich op het stadhuis moeten inschrijven voor de 'loting van de Nationale Militie'. Om bekendheid aan de verordening te geven, plaatst het stadsbestuur de oproep in de Middelburgse Courant. Ook laat het stadsbestuur affiches drukken die her en der in de stad worden aangeplakt. Voor de inwoners komt de bekendmaking niet als een verrassing.

'Loting vindt per kanton plaats'

Al tijdens de Franse overheersing heeft Napoleon namelijk de militaire dienstplicht in Nederland ingevoerd. Voor die tijd bestond het leger uit vreemdelingen, landlopers en avonturiers. Vanaf 1811 moesten alle jonge mannen zich inschrijven, waarna loting bepaalde wie dienst moet nemen.

Dienstplichtsysteem
Zoals te verwachten valt, wordt de opgelegde dienstplicht niet met gejuich ontvangen. Wie ingeloot is, tracht vrijstelling te krijgen. Lukt dat niet dan zoekt men een vervanger of desertteert. Nadat de Fransen vertrokken zijn, neemt koning Willem I het

dienstplichtsysteem van Napoleon over. Naast een leger, bestaande uit beroepsmilitairen, vormt hij de Nationale Militie die uit vrijwilligers bestaat. Hij verdeelt het land vervolgens in districten en kantons, waarbinnen de militieleden zich moeten melden. Dat klinkt natuurlijk allemaal leuk en aardig, maar veel mannen staan nog steeds niet te trappelen om in dienst te gaan. Vrijwilligers dienen zich dan ook nauwelijks aan. Om de Nationale Militie toch op volle sterkte te brengen, voert de koning de loting weer in. Die vindt per kanton plaats en de burgemeesters worden hiermee belast.

Nummervervisselaar
Voor de ingelote dienstplichtige bestaan er dan nog wel mogelijkheden om de dienst niet te hoeven vervullen. Is de betreffende man bijvoorbeeld niet langer dan 1,55 meter of lichamenlij gebrekkig dan kan hij vrijstelling aanvragen. Bestaat daarvoor echter geen reden dan kan hij nog een plaatsvervanger zoeken. Dit kan een zogenaamde 'nummervervisselaar' zijn, dat wil zeggen een uitgelote die de dienst licht of door iemand die niet aan de loting heeft deelgenomen. In dat laatste geval neemt de jongeman vrijwillig dienst. De plaatsvervangers doen dat natuurlijk niet zomaar en voor het inhuren moet flink in de buidel worden getast.

2 MAART 2016 WEEK 9

MIDDELBURGSE & VEERSE

BODE

OPLAGE MIDDELBURG & VEERE 32.300 TOTALE OPLAGE: 480.000

'Vereeuwigd'

MIDDELBURG - 1816 is een woelig jaar in de geschiedenis van Nederland. Napoleon was net verslagen en onder leiding van Willem I moest het land opnieuw worden opgebouwd. Dat had zijn weerslag op het leven van de inwoners. Historicus Ruud Paesie stapt dit jaar elke maand twee eeuwen terug in de tijd om het leven op Walcheren in 1816 te beschrijven. Deze maand laat hij zijn licht schijnen op een bijzondere voorstelling in de schouwburg van Middelburg.

De schouwburg in Middelburg, die in 1807 verrees aan het Molenwater. ARCHIEFFOTO

DOOR RUUD PAESIE
Met gepaste trots kondigt Hendrik Krayesteyn begin februari 1816 zijn nieuwste voorstelling aan. Krayesteyn is directeur van het reizende toneelgezelschap 'de Nederduitsche Tooneelisten' dat met grote regelmaat optreedt in Nederlandse schouwburgen. Ook in Middelburg, waar in 1807 de Nieuwe Schouwburg aan het Molenwater naast de Koepoort is verzeen, geeft het gezelschap vaak acte de presence.

'Het publiek geraakte in verrukking'

Op zaterdagavond 10 februari voert Krayesteyn daar voor de eerste keer zijn laatste productie op, getiteld: 'De Admiraal De Ruiter, te Napels'. Dit historisch toneelstuk, geschreven door zijn Amsterdamse collega en dichter Marten Westerman, is een paar maanden daarvoor in de Hollandse Schouwburg in Amsterdam in première gegaan en oogstte daar veel succes. Westerman bouwde voor deze voorstelling zelfs een geheel nieuw decor, bestaande uit een halfdek en kampanje van een admiraliteitsschip, een bijzonderheid in die dagen. Zowel decor als toneelstuk met koor en gezang brengt

het publiek in vervoering, zoals een van de toeschouwers met laaiend enthousiasme vervoordt: "Bij iedere tirade betrekking hebbende tot lof van den Admiraal en voor ons land strekkende, geraakte het publiek in verrukking en was niet tot bedaren te krijgen".

Censuur
Dat dit heldenepos over de beroemde Vlissingse admiraal juist op dat moment sterk tot de verbeelding spreekt, is niet onbegrijpelijk. Nederland heeft zich nog maar kort daarvoor ontworsteld aan het Franse juk, een donkere tijd waarin de Franse censuur streng toekook op allerlei vaderlandsvriendelijke uitingen. Na het herstel van de onafhankelijkheid en de totstandkoming van het Koninkrijk der Nederlanden in 1815 heeft men nieuwe helden nodig.

Vloedgolf
Haast vanzelfsprekend is De Ruiter, de admiraal der admiralen en Boegbeeld van nationale trots, daarvoor het meest aansprekende voorbeeld. In het voorwoord van zijn drie bedrijven, tellende toneelstuk spreekt Westerman dan ook de hoop uit 'dat ook onze tijd mannen oplevert die De Ruiter waardig zijn'. Een vloedgolf aan proza, poëzie en andere vormen van kunst met als onderwerp de beroemde Zeeuwse zeeheld overspoelt in de daaropvolgende jaren het land.

30 MAART 2016 WEEK 13

MIDDELBURGSE & VEERSE

BODE

OPLAGE MIDDELBURG & VEERE 32.300 TOTALE OPLAGE: 480.000

'Vereeuwigd'

MIDDELBURG - 1816 is een woelig jaar in de geschiedenis van Nederland. Napoleon was net verslagen en onder leiding van Willem I moest het land opnieuw worden opgebouwd. Dat had zijn weerslag op het leven van de inwoners. Historicus Ruud Paesie stapt dit jaar elke maand twee eeuwen terug in de tijd om het leven op Walcheren in 1816 te beschrijven. Deze maand laat hij zijn licht schijnen op een geëxamineerd mond-, kies- en tandmeester op Walcheren.

DOOR RUUD PAESIE

Eigenlijk heet hij Andries Simon Nathans, maar Napoleon eist anders. Die voert in 1811 de Burgerlijke Stand in Nederland in, waar iedereen zich met een achternaam moet laten registreren. Zodoende neemt Andries Simon Nathans Dentz als familienaam aan. Toepasselijk, want hij is net als zijn vader en zijn broer 'geëxamineerd mond-, kies- en tandmeester' en in het vervolg noemt hij zich dentist.

In maart 1816 adverteert de uit Amsterdam afkomstige tandheelkundige in Zeeuwse kranten. Daarin biedt hij zijn diensten op Walcheren aan. Voor verhouding in Middelburg kan men zich verhoeden tot zijn logement aan de Lange Sint Pieterstraat. Tijdens zijn verblijf te Vlissingen bij Logement van Denemarken. Ondanks zijn jongvolwassen leeftijd tikt Dentz al een uitgekookte reclamejongen bij zijn. Hij besef drommels goed dat naamsovername niet vanzelf komt en plaatst daarom tweemaal per week een annonce in de courant.

Bovendien vergeet hij de armlastigen niet, biedt hen gratis tandheelkundige hulp aan, waarmee hij sympathie opwekt bij zijn lezers.

Valsche tanden
Als tandmeester trekt Dentz niet alleen rotte kiezen, maar plaatst ook 'valsche tanden', veilt 'scherpe en puntige' gebitslementen bij en 'plombeert holle kiezen met goud, zilver of lood'. Ook zet hij 'kromme tandjes' van kinderen recht en bevestigt 'losse en waggelende tanden van bejaarde lieden'.

'Hij zet ook kromme tandjes recht'

Verder verkoopt hij bepaalde preparaten en gerenommeerde middelen. Zo heeft hij een 'uittmuntende paerlwassing en tandopiat' die het gebit versterken en conserveren en een elixer dat de tanden zo wit maakt als ivoor.

Daarnaast adverteert hij nog met een mondspeeling tegen scheurbuik, 'blauw-schuit en rhumatische pijnen in de mond' en een 'Eau de Blanchard' tegen kies- en tandpijn, 'zinkingen en duizelingen'. De prijzen van zijn producten variëren van tien stuivers voor een zuiverend tandpoeder tot 2,5 gulden voor de genoemde paerlwassing.

Haagse hofkringen
Succes blijft niet uit en ieder jaar keert hij terug in Zeeland. De foam van de familie dringt zoelaan door tot de Haagse hofkringen en vanaf 1820 behandelen de gebroeders Dentz daar de koning en de prins van Oranje. Natuurlijk laten zij dat niet onverschold en met het predicaat 'hof-tandmeester' adverteren zij in Nederlandse kranten. Ook zijn vaderen treden later in hun vaders voetsporen. Een kleinzoon wordt zelfs lector in de Tandheilkunde aan de Universiteit van Utrecht en is oprichter van het nog steeds bestaande Nederlandsch Tandheelkundig Genootschap.

Een spotprint van een tandheilkundige aan het werk rond 1825. ARCHIEFFOTO